

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-74>

УДК 658

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT IN THE ENTERPRISES MANAGEMENT SYSTEM

Кононенко Жанна Андріївна

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський університет економіки та торгівлі
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0074-8249>

Грибовська Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
Дніпровський державний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5205-9045>

Карнаухова Ганна Василівна

старший викладач,
Полтавський університет економіки та торгівлі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8089-8743>

Kononenko Zhanna

Poltava University Economics and Trade

Hrybovska Yuliia

Dniprovsky State Technical University

Karnaukhova Hanna

Poltava University Economics and Trade

У статті описуються актуальні питання, щодо інформаційно-аналітичного забезпечення управління інноваційною життєдіяльністю підприємств України. Висвітлений стан та проблемні питання впровадження інноваційної діяльності сучасних підприємств. Зазначено, що показники інноваційного сталого розвитку вітчизняних підприємств набувають риси та тенденції до зменшення та погіршення. Визначено, що серед головних проблемних питань інноваційної життєдіяльності підприємств постає недостатня інформаційна та аналітична підтримка управлінських рішень. Уточнено тлумачення поняття інформаційної та аналітичної підтримки інноваційних рішень. Встановлено, особливості інформаційно-аналітичного впровадження керування інноваційною діяльністю підприємств. Приведено висновок, що передумовою для прийняття виважених рішень в сфері управління інноваційним розвитком підприємства є його якісне інформаційне та аналітичне забезпечення. Окреслені перспективи вдосконалення інформаційно-аналітичної структури підтримки інноваційних рішень.

Ключові слова: інноваційний прогрес, управління інноваційним потенціалом, інформаційно-аналітично-го забезпечення, чинники інформаційно-аналітичного забезпечення, інформаційні інструменти, аналітична інформація.

The article studies actual problems connected with information and analytical support of the process of management of innovation activity of enterprises. The topic of the study is relevant, since the reduction of uncertainty in the management decision-making environment is achieved by strengthening its analytical and information support, which is an important tool for supporting and justifying management decisions. The purpose of the article is to clarify the problems and features of information and analytical support for the management of innovation activities of domestic enterprises, to determine the prospects for strengthening information and analytical support for innovative solutions. The theoretical and methodological basis of the article is the fundamental provisions of modern economic science, the works of national and foreign scientists. In the course of the study, in particular, the following methods were used: analysis and synthesis – to study the object and subject of research; abstract-logical (theoretical generalizations and conclusions) constructive and experimental (the formation of managerial decisions using analytical support). The content and features of information and analytical support of the process of managing the innovation

activity of enterprises are analyzed. It was determined that the information and analytical components are closely interrelated and complement each other, since the effectiveness of analytical work depends primarily on the quality of information support of the management process. A number of problems of information support of the sphere of domestic innovation activity are highlighted. The prospects of their solution both at the state and enterprise levels are outlined. It is substantiated that innovative development is a priority direction of development of enterprises in the period of post-war business recovery. It is concluded that a prerequisite for effective decision-making in the management of innovative development of the enterprise is its quality information and analytical support and further adaptation of regulatory legislation to requirements, which will provide the necessary information base for analysis. Further research can be focused on the study of the problems of managing the innovative development of enterprises in the post-war period.

Key words: innovative development, management of innovative development, information and analytical support, components of information and analytical support, information technology, analytical information.

Постановка проблеми. За умов збільшення невизначеності фінансового мікроклімату функціонування підприємств, ризиків, доступу до ресурсів, у всіх сферах та напрямках життєдіяльності є притаманне зростання конкуренції, насиченість ринку різними товарами, виробами та послугами, що спонукає суб'єкти господарювання постійно вдосконалювати та шукати конкурентні заходи. Головним перспективним фактором збільшення конкурентоздатності підприємства, отримання ним конкурентних здобутків є інноваційний прогрес підприємства. Сталої актуальності це питання отримує у післявоєнний час, коли для відтворення та розвитку представники бізнесу потребуватимуть величезних інвестицій і фаворитами передусім будуть підприємства, котрі для інвесторів будуть більш економічно вигідними та перспективними. Інноваційний прогрес-розвиток підприємства постає важливою умовою зростання його конкурентоздатності, економічної та інвестиційної зацікавленості. Управління інноваціями постає головною складовою управлінської життєдіяльності підприємств. Ключовим інструментом визначення та тлумачення управлінських рішень є інформаційне та аналітичне забезпечення на етапі їх прийняття, належний стан якого збільшує ефективність скерованості інноваціями та понижує невпевненість середовища прийняття рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, щодо інформаційного та аналітичного забезпечення інноваційного руху є предметом вивчення багатьох вчених та науковців, наприклад таких, як Березняка Н. В., Лігоненко Л. О., Кваші Т. К., Євдокимова Н. М., Михайленко О. В., Данчука Ю. П., Новікової М. М., Кондратенко Н. О., Боровика М. В., Тюріної Н., Назарчук Т. та інших. Але проблемні питання інформаційного та аналітичного впровадження інноваційних рішень і на майбутнє буде актуальною та потребуватиме

подальшого вивчення, через те, що аналіз стану та чинників розвитку інноваційної життєдіяльності підприємств держави вказує на присутність багатьох прогалин в області управління інноваціями як на державному так і на рівні підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є встановлення проблем та встановлення особливостей інформаційного та аналітичного забезпечення керування інноваційною життєдіяльністю підприємств, знаходження потенціалу підвищення інформаційної та аналітичної підтримки інноваційних дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обробка статистичних показників щодо науково-інноваційної життєдіяльності сучасних підприємств вказує на рух до погіршення майже всіх показників, які окреслюють становище та особливості розвитку діяльності підприємств [2]. На даний час актуальними проблемними питаннями інноваційного життя підприємств є недостатня державна підтримка існуючих наукових та дослідних програм, не достатньо розвинена інноваційна інфраструктура, мала зацікавленість суб'єктів господарювання у інноваційній сфері, недостатнє інформаційний та аналітичний супровід, обґрунтування та прийняття виважених управлінських рішень щодо інноваційних процесів та ін. Інноваційні процеси на підприємстві можуть ставити за ціль оптимізацію циклів виробництва товарів та послуг, появи нових продуктів чи кількісно-якісного вдосконалення наявних, втілення новітніх технологій, інноваційні нові дії у процесах управління підприємством та винайдення управлінських рішень тощо. Здійснення цих та інших цілей, насамперед, залежить від правильного управління інноваціями на підприємстві та від якості управлінських інноваційних рішень.

Стан прийняття або реалізації більшої кількості рішень проводиться в умовах дина-

мічних коливань внутрішнього та зовнішнього середовища, що зростають під час кризових явищ. Інноваційні пропозиції можуть виникати та прийматися інтуїтивно і раціонально, на підґрунті наукового підходу, що спирається на аналіз та логічне мислення з врахуванням закономірностей розвитку конкретної проблематики. Ефективність задіяних управлінських рішень корелюється з професіоналізмом здійсненого аналізу соціально-економічних процесів, що залежить у свою чергу від присутності своєчасної, правдивої, повної та актуальної інформації. Розглядаючи інформаційне забезпечення процесу управління інноваціями, маємо Стратегією напрямку розвитку сфери інноваційної діяльності на середньостроковий період до 2030 року. Серед завдань функціонування державної інноваційної системи виділено певну низку питань інформаційного забезпечення, а саме [4]: обмеженість необхідної інформації про ринкові перспективи нової розробленої ідеї та знань, а також професійного консультаційного супроводу впровадження проекту від ідеї до стану комерційної вигоди; недостатня рекламна компанія та розповсюдженість інформації про позитивні реалізовані проекти перетворення бізнес-ідеї на інноваційний продукт; недостатність або відсутність інформації про інформаційних бізнес партнерів.

Планом заходів на 2021–2023 роки з впровадження Стратегії заплановано ряд заходів, поява яких буде кроком по вирішенню проблемних питань інформаційного забезпечення всіх зацікавлених сторін інноваційного процесу, сприяння отримання ними роз'яснювальних консультаційних послуг, а також супроводу на всіх ланках інноваційного циклу. Позитивним поштовхом у бік отримання швидкої та якісної інформації для моніторингу процесу утворення та втілення підприємствами інновацій постає Наказ Державної служби статистики від 06.01.2021 р. про «Методологічні положення державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності підприємств» [3]. Ідея появи такого статистичного нагляду є інформаційне забезпечення аналізу інноваційного життєдіяльного процесу підприємств.

Принцип розрахунку коефіцієнтів інноваційної життєдіяльності підприємств та реєстр інформаційних джерел, необхідних при проведенні розрахунку цих коефіцієнтів вказані у Методиці розрахунку показників інноваційної діяльності підприємств, введений у дію Наказом Державної служби статистики від

30 вересня 2021 р. Зазначимо, що інформаційно-аналітична підтримка новітніх інноваційних рішень повинна своєчасно задовольняти процес впровадження управлінських рішень, а також бути актуальною достовірною, та корисною. Така інформаційно-аналітична підтримка необхідна для проведення якісного та поглибленого аналізу досліджуваної проблеми та прийняття змістовного інноваційного рішення (рис. 1).

Інформаційне забезпечення асоціюється з пошуком, обробкою, групуванням, узагальненням та зберіганням інформації. Інформаційний чинник є головним складовим інформаційного та аналітичного забезпечення, оскільки від його характеру залежить продуктивність та ефективність здійснення аналітичної роботи, що забезпечує процедуру управління інноваційним розвитком підприємств потрібною аналітичною інформацією та, насамперед, дозволяє: прийняти рішення щодо вектору інноваційного розвитку підприємства та підкреслити цілі; створити стратегічні моделі-прогнози щодо інноваційного процесу; конкретизувати плани та програми впровадження стратегії інноваційного розвитку; вдосконалити систему показників та методи контролю за етапами здійснення інноваційної діяльності (табл. 1).

Джерелами інформаційного забезпечення можуть бути як зовнішні, так внутрішні фактори. Зовнішніми джерелами виступають нормативно-законодавчі акти, інформаційні дані Державного комітету статистики України; оприлюднені аналітичні дані міжнародних рейтингів; отримані результати досліджень в науковій сфері, що проводяться в науково-дослідних інститутах; результати проведених досліджень в сфері маркетингу; інформація в сфері інноваційних розробок тощо (рис. 2).

До зовнішньої інформації належать офіційно опубліковані документи, що є доступними для всіх зацікавлених користувачів, та така, що надається спеціальними організаціями інформаційно-консультаційної сфери за окрему плату. Внутрішні джерела інформаційного забезпечення групуються за двома основними ознаками: перша – облікові дані суб'єктів економічного простору, а саме фінансові, статистичні, податкові, дані фінансово-економічної звітності підприємств); друга – позаоблікові, а саме планові програми, програми інноваційного розвитку, аудиторські звіти, протоколи зборів, нарад, накази та розпорядження та ін.) (табл. 2).

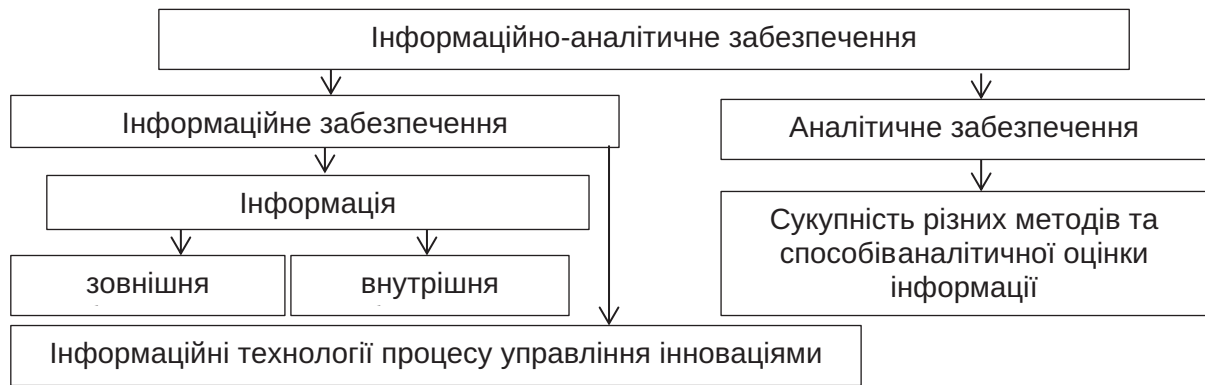

Рис. 1. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю підприємств

Джерело: узагальнено авторами [1; 7]

Таблиця 1

Етапи інформаційних потреб в системі життєвого циклу діяльності підприємства

Інформаційне забезпечення	Етапи життєвого циклу діяльності підприємства				
	I Створення бізнес ідеї	II Облаштування та запуск виробництва	III Впровадження виробництва	IV Сталий розвиток життєдіяльності	V Стагнація і спад господарської діяльності
Цілі	Створення стратегічної концепції розвитку підприємства	Складання моделі матеріально-технічного забезпечення життєдіяльності підприємства		Збереження та зміцнення місця на ринку	Створення нової стратегічного проекту розвитку підприємства
Задачі	- поява загальних умов господарювання підприємства; - поява перспективних сфер ведення бізнесу; - поява сегменту ринку; - поява нових бізнес партнерів і конкурентів	Наявність загальної технічної та економічної інформації про матеріально-технічні, фінансово-економічні, та трудові ресурси, потенційно можливих для проведення господарської життєдіяльності підприємства		Надання сукупної комерційної інформації	- розробка загальних умов та правил щодо економічної діяльності; - визначення перспектив для ведення бізнесу; - вивчення конкретного сегменту ринку
Тип потреб	- складові кон'юнктури ринку; - рейтинги (регіональні, галузеві, територіальні, підприємств)	- вартість ресурсів; - ефективність технологій та обладнання; - кількість робітників необхідної кваліфікації; - правила отримання банківських коштів-кредитів		- стан цін на товари або послуги; - наявність товару та його номенклатура і запаси; - співвідношення пропозиції та по-треби споживачів	- чинники кон'юнктурної складової ринку; - територіальні рейтинги; - рейтинги окремих фірм
Характер	Стратегічна	Тактична		Оперативна	Стратегічна

Джерело: узагальнено авторами [2; 6; 7]

Рис. 2. Формування інформаційних даних на рівні підприємства

Джерело: узагальнено авторами [2; 5]

Таблиця 2

Складові інформаційно-аналітичної роботи підприємства

Управління робочим процесом	Рух інформації	Опрацювання інформації
постановка мети і завдань інформаційної та аналітичної роботи	створення (поява) інформаційних каналів	нагромадження, осмислення та обробка інформації
поява сфер інформаційної зацікавленості, об'єктів (суб'єктів) інформації	наявність вибору та надходження інформації	систематизація інформації, її аналіз і формування інформаційних моделей
заходи щодо виконання завдань з інформаційної та аналітичної роботи	джерела надходжень інформації та поява конкретних відомостей	створення інформаційних баз даних
склад роботи, надання завдань відповідним виконавцям		
моніторинг та поетапний контроль за інформаційною та аналітичною роботи	стимулювання роботи з каналами надходжень інформації	перерозподіл інформаційних опрацювань

Джерело: узагальнено авторами [2; 7]

Сьогодні звичним є те, що зберігання, збір інформації, її розподіл, проведення аналізу та прогнозування відбувається за допомогою використання технічних пристроїв та програмного забезпечення. Чим вищий рівень володіння навичками в сфері автоматизованої облікової, аналітичної, управлінської та контрольної роботи, тим швидше відбува-

ється реагування на вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. В свою чергу автоматизація відкрила можливості економії часу. Отже, маючи в такий спосіб додатковий час, можна зорієнтувати свою увагу в розробку ідей, що мають назву креативність та оригінальність. Адже, завантаженість не дає можливості подивитися на ситуацію зі

сторони. Тому оригінальні та креативні ідеї виникають не лише у людей, діяльність яких пов'язана безпосередньо з конкретною інноваційною роботою, а й у співробітників, які не мають прямого відношення до такої діяльності. Отримана креативна інноваційна ідея може втратити можливість на існування при неправильному підході до її фіксації. Тому є потреба і необхідність вміти належним чином її фіксувати.

Важливою складовою в забезпеченні інформаційного потоку є вдале застосування інноваційних технологій, що можуть допомогти оптимізувати процес пошуку, накопичення, обробки, реєстрації та зберігання даних про інноваційно-інвестиційну діяльність з врахуванням інтересів на перспективу.

Застосування інформаційних технологічних можливостей ґрунтується у свою чергу на необхідному організаційному, технічному, інформаційному та програмному забезпеченні. Належним чином організоване аналітичне забезпечення націлене на застосування різних методів моделювання: економіко-математичного, статистично-інформаційного, графічного, економіко-інформаційного та логічного аналізу з метою аналітичного оцінювання інформаційного поля, отримання нових знань в процесі дослідження явища.

Системне застосування названих методів орієнтує на пошук способів вирішення низки завдань пов'язаних з організацією інформаційно-аналітичних управлінських рішень. Складовими такої організаційної діяльності є пошук інформації для поточного аналізу, побудови прогнозних показників та розробки прогнозованих моделей націлених на оцінку та виявлення перспектив інноваційного вектору підприємницької діяльності. Наприклад, статистичні та економічні дослідження проводяться з використанням комплексних методів спостереження, зведення й групування отриманих статистичних даних; методів стохастичного та індексного аналізів; методів аналізу динамічних рядів та інших.

Кожний з методів, що використаний з урахуванням низки встановлених критеріїв і показників, дозволяє отримати найвірогідніші відповіді на виявлені проблемні питання. Це, в свою чергу, має прямий вплив на рівень обґрунтованості та якості управлінських

рішень, адже застосування економіко-статистичних методів орієнтує на: встановлення векторів та внутрішніх резервів в інноваційному спрямуванні підприємництва; виявлення ступеню варіації всіх факторів здійснення управлінського рішення в межах середнього показника; пошук реальних кореляційно-регресійних взаємозв'язків між виявленими чинниками, що впливають на результати управлінських рішень, оцінюючи щільність та істотність взаємозв'язків; аналіз динаміки виконання управлінських рішень, їх ступінь виконання, відповідність планових результатів з фактичними значеннями; підведення підсумків, використовуючи факторний аналіз для виявлення впливу чинників на зміну результативних показників.

Висновки. Отже, взаємозалежність та взаємодоповнюваність інформаційна та аналітична складова мають спільний взаємозв'язок. Системний підхід у застосуванні аналітичного забезпечення дає можливість на пошук рішень ефективності процесу прийняття управлінських рішень та відкриває горизонти інформаційного поля, надаючи йому якісно нового змісту. Результати системного підходу в аналітичній роботі залежать, насамперед, від якості зібраної інформації, що буде задіяна у управлінському секторі підприємства. Сьогодення ставить високі вимоги перед вітчизняними підприємствами, що зазнають значних впливів як у фінансовій, так і організаційно-збутовій діяльності. Вони вимушені функціонувати в нестабільних умовах, що орієнтує їх до осмислення та перегляду діючої системи управління. Остання ставить перед собою нові вимоги реалій часу, що втілюють використання інноваційних підходів в управлінській діяльності, вдосконалення сучасних інструментів та способів управління тощо. Успіхом досягнення позитивних результатів діяльності підприємства слугує в першу чергу якісно побудована система інформаційно-аналітичне забезпечення. Вона постає основною в правильно розставлених пріоритетах, які в свою чергу можуть містити інноваційність перспектив діяльності підприємства. Перспективи досліджень можуть бути орієнтовані на встановлення залежності процесу управління та інноваційності розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуменюк О. О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3. С. 212–216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_3_32.

2. Кононенко Ж. А., Хоодаківська Л. О., Грибовська Ю. М. Економічна інформація як інструмент управління підприємством. *Modern Economics*. 2020. № 19. С. 83–87. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/19-2020/kononenko.pdf>.
3. Наказ Державної служби статистики від 06.01.2021 р. про «Методологічні положення державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності підприємств» URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/418/418.pdf.
4. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 10.07.2019 № 526-р Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
5. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 74–82. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36330/1/%D0%9F%D1%83%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B9%D0%BB%D0%BE.pdf>.
6. Хвальчик І. Л. Волощук Л. О. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2020. № 1 (47). С. 84–90. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/84.pdf>.
7. Khorunzhak N., Brukhanskyi R., Ivanyshyn V. Logic-statistical information models in control function of accounting. *Independent Journal of Management & Production*. 2019. Vol 10, No 7. P. 846–871. DOI: <http://dx.doi.org/10.14807/ijmp.v10i7.906>.

REFERENCES:

1. Humeniuk, O. O. (2015) Funktsionuvannia analitychnoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstva [Functioning of analytical support of enterprise activity]. *Sustainable economic development*, vol. 3, pp. 212–216. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_3_32.
2. Kononenko, Zh. A. Khodakivska, L. O. Hrybovska, Yu. M. (2020) Ekonomichna informatsiia yak instrument upravlinnia pidpriemstvom [Economic information as a tool of enterprise management]. *Modern Economics*, vol. 19, pp. 83–87. Available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/19-2020/kononenko.pdf>.
3. Order of the State Statistics Service dated 06.01.2021 on «Methodological provisions of the state statistical monitoring of innovative activities of enterprises». Available at: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/418/418.pdf
4. On approval of the Strategy for the development of innovation in the period up to 2030: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Strategy dated July 10, 2019 № 526-r. The Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
5. Putsenteilo, P. R. (2019) Informatsiine zabezpechennia analitychnoi diialnosti v upravlinni pidpriemstvom. [Information support of analytical activity in the management of the enterprise]. *Institute of accounting, control and analysis in the conditions of globalization*, vol. 1–2, pp. 74–82. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36330/1/%D0%9F%D1%83%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B9%D0%B-%D0%BE.pdf>.
6. Khvalchuk, I. L. Voloschuk, L. A. (2020) Sutnist informatsiino-analitchnoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom. [Summary of information-analytical safety management of enterprise]. *Economics: time realities. Scientific journal*, vol. 1 (47), pp. 84–90. Available at: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/84.pdf>.
7. Khorunzhak, N., Brukhanskyi, R., & Ivanyshyn, V. (2019). Logic-statistical information models in control function of accounting. *Independent Journal of Management & Production*, vol. 10(7), pp. 846–871. DOI: <http://dx.doi.org/10.14807/ijmp.v10i7.906>.